

Renata MALEDA

PROBLEMATYKA KSZTAŁCENIA KADR W TRANSPORCIE KOLEJOWYM

Streszczenie

W artykule zaprezentowano problemy związane z kształceniem i doskonaleniem kadry zatrudnionej w obszarze transportu szynowego na rynku polskim. Referat zawiera również przykłady kształcenia personelu w wybranych krajach Unii Europejskiej, inicjatywy Międzynarodowego Związku Kolei UIC oraz działalność Europejskiej Agencji Kolejowej w obszarze doskonalenia zawodowego pracowników zatrudnionych na stanowiskach związanych bezpośrednio z bezpieczeństwem ruchu kolejowego.

WSTĘP

W 2004 Polska po przystąpieniu do Unii Europejskiej roku stanęła przed wyzwaniem sprostania wymogom dorównania krajom tzw. starej Europy w obszarze rozwoju nowoczesnego, bezpiecznego, przyjaznego pasażerowi transportu kolejowego. Wymagania dotyczą również przygotowania odpowiedniego systemu kształcenia kadr w transporcie kolejowym. Kapitał ludzki to nieodłączny z czynników do budowania bezpiecznego, nowoczesnego, przyjaznego klientowi systemu transportu kolejowego.

Po 2000 roku w trakcie restrukturyzacji i podziału Polskich Kolei Państwowych na niezależne podmioty gospodarcze nastąpił niekontrolowany program dobrowolnych odejść ze spółek PKP. Wraz z odejściem doświadczonych wieloletnich specjalistów i brakiem nowych dobrze wyszkolonych młodych pracowników powstała luka pokoleniowa. Zlikwidowano zawodowe szkoły kolejowe, wprowadzono specjalne programy oszczędnościowe (ograniczające wydatki na szkolenia). Wydarzenia z marca 2012 (katastrofa pod Szczekocinami) zwróciły uwagę na brak właściwej spójnej polityki szkoleniowej kierowanej do pracowników zatrudnionych w przedsiębiorstwach kolejowych (szczególnie na stanowiskach związanych bezpośrednio z bezpieczeństwem ruchu kolejowego).

W maju 2012 roku na kolejnym posiedzeniu Zespołu ds. Bezpieczeństwa w Transporcie Kolejowym w Ministerstwie Transportu Budownictwa i Gospodarki Morskiej omówiono zagadnienia związane ze szkolnictwem zawodowym o profilu kolejowym, poruszono kwestię podmiotów szkoleniowych oraz systemu pouczeń okresowych i egzaminów. Wnioski z posiedzenia: w Polsce brakuje pracowników kolejowych w wąskich specjalizacjach terenowych jak i w administracji (maszyniści, kierownicy pociągów, rewidenci, dyżurni ruchu), niepokojąca jest luka pokoleniowa – efekt likwidacji szkolnictwa zawodowego, brak kampanii na rzecz promocji rynku w transporcie kolejowym. Niezbędne jest zmiana całościowej polityki w sektorze usług kolejowych, zmiany w systemie szkolnictwa zawodowego i włączenie wiedzy praktycznej do programów nauczania.

1. ISTOTNE KWESTIE DO ROZSTRZYGNĘCIA W SFERZE KSZTAŁCENIA PERSONELU, USŁUG SZKOLENIOWYCH, DOSKONALENIA ZAWODOWEGO W TRANSPORCIE SZYNOWYM W POLSCE

Nowoczesne technologie stosowane w transporcie kolejowym rozwijają się dynamicznie wymuszając jednocześnie ustawiczne kształcenie specjalistów zatrudnionych w spółkach przewozowych oraz u zarządców infrastruktury. Przykładem mogą być potrzeby w zakresie przygotowania maszynistów do prowadzenia pociągów. Sukcesy rynkowe nowoczesnych przedsiębiorstw zależą od umiejętności zatrudnionych pracowników. Profesjonalne przygotowanie personelu ma kluczowe znaczenie w aspekcie bezpieczeństwa na kolei. Zmiany w obszarze kolei, planowana budowa kolei dużych prędkości, modernizacja i unowocześnienie taboru oraz infrastruktury stawiają przed pracodawcami i pracownikami wyzwania (zwłaszcza w obszarze kształcenia ustawicznego).

Wybrane problemy w dziedzinie kształcenia kadry dla obsługi transportu szynowego do rozstrzygnięcia w Polsce prezentuje poniższa tabela.

Tab. 1.

1. Wytyczne i działania władz państwowych w zakresie kształcenia zawodowego pracowników kolejowych?
2. Jakich specjalistów potrzebuje rynek transportu kolejowego?
3. Czy przedsiębiorstwa kolejowe mają wystarczające środki na doksztalcanie pracowników?
4. Co ze szkolnictwem zawodowym ?
5. Jak wygląda sytuacja pracowników zatrudnionych na stanowiskach związanych z bezpieczeństwem ruchu pociągów ?
6. Jak powinny wyglądać szkolenia dla maszynistów (czy niezbędne są zajęcia praktyczne na symulatorach ?)
7. Kto powinien szkolić i egzaminować pracowników, podmioty samodzielne czy każda spółka we własnym zakresie? Jaki model kształcenia i doskonalenia?

Źródło: Czarnocki J.: Kształcenie i doskonalenie kadr dla potrzeb transportu kolejowego. Konferencja „Wyzwania polskiej infrastruktury kolejowej”, Warszawa, czerwiec 2012

Na powyższe problemy sukcesywnie przygotowywane są rozwiązania wprowadzane bezpośrednio przez Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Urząd Transportu Kolejowego a także przez poszczególne spółki kolejowe, wyższe uczelnie, firmy szkoleniowe. W wielu aspektach w zakresie kształcenia personelu kolejowego Polska musi dostosować się do wymogów unijnych.¹

2. PODJĘTE INICJATYWY W OBSZARZE RYNKU USŁUG SZKOLENIOWYCH W TRANSPORCIE KOLEJOWYM W POLSCE

Jednym z podstawowych problemów są trudności z pozyskaniem młodych pracowników w specjalistycznych zawodach koniecznych dla branży kolejowej. W większości spowodowane jest to brakiem zainteresowania transportem kolejowym jako rynkiem pracy i niezajomością tematu. PKP Polskie Linie Kolejowe podjęły szereg działań związanych z kształceniem i doskonaleniem kadr szczególnie na stanowiskach związanych z prowadzeniem i bezpieczeństwem ruchu kolejowego. Wprowadzono tzw. system zachęt dla osób rozważających podjęcie kształcenia na kierunku kolejowym, program stypendialny dla

¹ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 36/2010 z dnia 3 grudnia 2009 r. w sprawie wspólnotowych wzorów licencji maszynisty, świadectw uzupełniających, uwierzytelnionych odpisów świadectw uzupełniających oraz wniosków o wydanie licencji maszynisty zgodnie z dyrektywą 2007/59/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (1)

uczniów szkół ponad gimnazjalnych, uruchomiono kampanię informacyjną na Facebooku „Absolwencie postaw na kolej! My inwestujemy w nowe kadry”.

PKP Intercity prowadzi szkolenia dla maszynistów kategorii A i B, posiada własne zaplecze techniczne, kadrowe, dydaktyczne, planowana jest rozbudowa i unowocześnienie ośrodka szkolenia maszynistów wraz z zakupem nowoczesnego symulatora.

PKP Cargo uruchomiło projekt zdrowa firma „Ochrona pracowników przed skutkami stresu zawodowego oraz doskonalenia kadry na stanowiskach związanych z bezpieczeństwem ruchu kolejowego”.

Instytut Kolejnictwa również podjął szereg działań ukierunkowanych na kształcenie kadr pracujących obecnie w spółkach kolejowych. W ostatnich latach zorganizowano kursy z zakresu diagnostyki kolejowej, kursy dla członków komisji powypadkowej, przewozów aglomeracyjnych oraz ochrony przeciwpożarowej dla taboru, studia podyplomowe. W 2012 roku przeprowadzono pierwszą edycją 6-modułowego szkolenia z zakresu techniki, technologii i organizacji transportu kolejowego, którego celem jest upowszechnienie podstawowych wiadomości na temat budowy i eksploatacji podsystemów strukturalnych w kolejnictwie oraz zasad organizacji pracy przewozowej w kolejnictwie. W Instytucie Kolejnictwa uruchomiono Ośrodek Szkoleniowy Badań Ultradźwiękowych w ramach Laboratorium Badań Materiałów i Elementów Konstrukcji. Ośrodek jest ukierunkowany na szkolenie specjalistyczne personelu firm i zakładów związanych z eksploatacją i naprawą taboru szynowego. Ośrodek Szkoleniowy jest zatwierdzony przez UDT-CERT (Nr CO/NDT/Sz/13/11 z dnia 14.10 2011r.). Prowadzone są szkolenia z zakresu Logistyki procesu przewozowego prowadzone jest przez specjalistów z Zakładu Dróg Kolejowych i Przewozów, kursy dla metrologów w zakresie wzorcowania przyrządów pomiarowych do pomiaru długości i kąta wraz z szacowaniem niepewności pomiaru dla przyrządów pomiarowych ogólnego i specjalistycznego stosowania.

Ponadto we współpracy z CS Szkolenie i Doradztwo Sp. z o.o. oraz Wojskową Akademią Techniczną Instytut Kolejnictwa przygotował kurs „Zagrożenia w kolejnictwie – identyfikacja i zapobieganie zagrożenia w drogach kolejowych”, dwusemestralne Studia Podyplomowe „Podtorze i kolejowe obiekty inżynieryjne”.

Powyższe inicjatywy świadczą o wielokierunkowych działaniach podejmowanych przez różne podmioty. Organizowane są konferencje, seminaria poświęcone problematyce rozwoju kadr na kolei.

Brakuje jednak wspólnej polityki uczelni, firm szkoleniowych, rządu i przyszłych pracodawców w zakresie szkolenia młodych ludzi na kierunkach związanych z tematyką kolejową.

Nie posiadamy odpowiedniego sprzętu do szkolenia maszynistów i dyżurnych ruchu (ośrodki szkoleniowe wyposażone w nowoczesne, wielofunkcyjne symulatory). Wiele firm nie posiada strategii utrzymania kompetentnych, doświadczonych pracowników celem przekazania swojej wiedzy młodej kadrze.

Konieczne jest także podjęcie wspólnych działań promocyjnych, obecnie każda spółka robi to we własnym zakresie.

3. DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z KSZTAŁCENIEM KADRY ZATRUDNIONEJ W FIRMACH ZWIĄZANYCH Z TRANSPORTEM SZYNOWYM W WYBRANYCH KRAJACH EUROPEJSKICH

Rola Międzynarodowego Związku Kolei UIC jako koordynatora całości systemu transportu kolejowego w Europie jest niezwykle ważna. Co roku w ramach zadań priorytetowych odbywają się cyklicznie warsztaty naukowe o zróżnicowanej tematyce, kongresy itp. Podejmowane są również liczne inicjatywy związane z rynkiem usług

szkoleniowych. W ramach grup roboczych UIC działa Platforma Edukacyjna². Grupa zrzesza przedstawicieli kolei europejskich odpowiedzialnych za kształcenie pracowników w poszczególnych krajach. Na cyklicznych spotkaniach odbywających się w dwa razy w roku prezentowany jest dorobek i doświadczenie kolei zapraszającej w zakresie kształcenia i podnoszenia kwalifikacji przez kadrę zatrudnioną przede wszystkim na stanowiskach związanych z bezpieczeństwem ruchu, nadzorem, maszynistów, dyżurnych ruchu, obsługą pasażerów. W 2013 roku z inicjatywy UIC w Wiedniu odbędzie się po raz drugi Światowy Kongres Rynku Usług Szkoleniowych w Transporcie Kolejowym.

W 2012 roku posiedzenie Platformy Edukacyjnej UIC odbyło się w ośrodku szkoleniowym kolei fińskich VR Group Training Centre/Finnish Railways. Firma powstała w 1913 roku w Helsinkach, jako integralna część kolei fińskich (tzw. VR Group). Obecnie zatrudnionych jest około 20 osób personelu administracyjnego. Ośrodek wyposażony jest w klasy komputerowe, nowoczesne sale do ćwiczeń na symulatorach zarówno dla maszynistów jak i dyżurnych ruchu sale wykładowe, pokoje do wypoczynku, zaplecze cateringowe. W 2011 roku zorganizowano około 200 szkoleń w których uczestniczyło 2000 osób. Centrum szkoleniowe odpowiada na potrzeby kolei w zakresie kształcenia ustawicznego, doskonalenia zawodowego dzięki zintegrowanemu działaniu całej grupy wchodzącej w skład kolei fińskiej (w skład wchodzi przewozy pasażerskie, logistyka, infrastruktura kolejowa, usługi korporacyjne.). Ośrodek podlega pod departament Zasobów Ludzkich Grupy VR. Zagadnienia, które zaprezentowano dotyczyły odpowiednich metod i technik treningowych (zachowanie równowagi między teorią a praktyką, metoda e-learningu) podczas zajęć, procesu planowania, przygotowywania odpowiednich programów dydaktycznych dla pracowników zatrudnionych u przewoźników kolejowych.

Ważne aspekty kształcenia i doskonalenia kadr na potrzeby kolei pojawiły się także w pracach Europejskiej Agencji Kolejowej. Zadaniem Agencji jest m.in. obserwacja sposobu wdrożenia nowej Dyrektywy UE w sprawie nadawania licencji i świadectwa maszynisty w krajach UE. Funkcjonowanie i przestrzeganie zaleceń UE w zakresie szkoleń przez kolejowe ośrodki szkoleniowe. Dzięki tym działaniom możliwy będzie do stworzenia raportu związanego ze standaryzacją do nadawania uprawnień na prowadzenie pojazdów szynowych w całej Unii Europejskiej.

PODSUMOWANIE

Zaprezentowane inicjatywy i zmiany świadczą o dostrzeżeniu problematyki kształcenia i doskonalenia w transporcie kolejowym w Polsce. Nasuwa się kilka uwag z obserwacji rynku polskiego i europejskiego. Należy wykorzystać doświadczenia innych państw Unii Europejskiej w organizacji szkoleń, brać czynny udział w spotkaniach platformy edukacyjnej UIC (jest to szansa dla spółek kolejowych na nawiązanie współpracy z najlepszymi kolejowymi ośrodkami szkoleniowymi w Europie). Postawić na jakość a nie na ilość przy wyborze profesjonalnych ośrodków szkoleniowych dla maszynistów, dyżurnych ruchu, automatyków. Firmy nie powinny oszczędzać na inwestowaniu w kadrę. W celu zapewnienia bezpiecznej organizacji i prowadzenia ruchu kolejowego niezbędni są ludzie o odpowiednich kwalifikacjach oraz poziomie kompetencji i doświadczenia. Czynnikiem ludzki jest najczęściej przyczyną wypadków kolejowych. Istotna jest kwestia zainwestowania w symulatory kolejowe, wykorzystując dotacje unijne i doświadczenie ośrodków europejskich przy przygotowaniu programów szkoleniowych.

² UIC Expertise Development Platform

PROBLEMS OF STAFF EDUCATION IN EUROPEAN RAILWAY MARKET

Abstract

In the paper presents the problems of staff education in European railway market. The paper also includes the examples of training railway staff in other UE countries, also initiatives of UIC (International Union of Railways and ERA (European Railway Agency).

BIBLIOGRAFIA

1. Czarnocki J.: Kształcenie i doskonalenie kadr dla potrzeb transportu kolejowego. Konferencja „Wyzwania polskiej infrastruktury kolejowej”, Warszawa, czerwiec 2012
2. Jończyk M.: System kształcenia i doskonalenia kadr na stanowiskach związanych z prowadzeniem bezpieczeństwa ruchu kolejowego. Konferencja „Wyzwania polskiej infrastruktury kolejowej”, Warszawa, czerwiec 2012
3. Second UIC World Congress on Rail Training 2013”Learning for the future”
4. Żurkowski A., Maleda R.: Od strategii Lizbońskiej do reformy polskiej nauki-wyzwania i szanse dla Instytutu Kolejnictwa, Infrastruktura transportu 4/2010

Autor:

mgr Renata Maleda - Instytut Kolejnictwa, Dział Funduszy Europejskich